ESSAI LALA SSSR ASAE RES ES SO TRE TF

MY4\- 0001

MENSE

TWEE jaar gelede het Venda- .
natuurbewaringsbeamptes al
Albert Munyai se houtbeelde
gekonfiskeer en verbrand. Die
rede: Munyai het nie ’n permit
gehad om hout te kerf nie.

Vandag is Munyai ’n bitter
mens wat met maniese energie
voortgaan om beelde te kerf.
Sommige van sy meer
ontstemmende werke beeld half-
kruipend, gehoringde kreature met ..

. ereksies uit. Hy het ook twee
skeletagtige beelde voltooi oor die
â\200\234slims diseaseâ\200\231 (vigs).

- Die 29-jarige Munyai word nog
nie deur die kunswÃ©reld erken nie.
Hy is verontagsaam met "The
Neglected Tradition"-uitstalling by
die Johannesburgse Kunsgalery
wat in Januarie ten einde geloop
het. ’n Onlangs gepubliseerde boek
- Art of the South African
Townships deur Gavin Younge -
verwys ook nie na Munyai se werk
nie.

"Wood has given me a lot of
problems. I still haven’t got the

money to buy a permit. But I
haven’t stopped working since the
age of twelve. At the moment I’m
feeling crazy. If I stop for a
moment, I might just die,â\200\235 waarsku
hy.

Munyai sÃ© hy ly aan een of
ander vorm van chemiese
â\200\230wanbalans en word behandel by
die Mutual-kliniek. Hy het glo nog
â\200\230n klomp pille om te drink, maar

_ hy twyfel aan hul doeltreffendheid.

Munyai is opgelei deur sy
swaer Samuel Nethengwe, die
meestervakman van die Mutale-

gebied. Nethengwe het 48 kerwers
in sy werkwinkel vergader. Hulle
het kalbasse, lepels, bakkies en

wandelstawwe gemaak en dit a

as curios verkoop..__
Nadie sluiting vandie
werkswinkel het Nethengwe weer.

voortgegaan om curios te maak.
Godfery Dederan, â\200\230n dosent in
antropologie by die Universiteit
van Venda, sÃ© Munyai is â\200\230n beter
kunstenaar as vakman: "You

should have seen the junk he made _-

as a craftsman. He went crazy and
hated making spoons.â\200\235

In die middel van 1986 het die
kunstenaar David Roussow .
Munyai bekend gestel aan die werk
van Michelangelo. Volgens

Kuns en die

dood loop
hand aan
hand vir
Munyai

Venda-kuns is deesdae diÃ© besprekingspunt by
enige kunstenaarsaamtrek. Tog hoor â\200\231n mens
nie Albert Munyai se naam nie. Buiten die
kunswÃ©reld wat hom ignoreer, bekommer hy
hom oor die lot van sy voorvaders. MICHAEL
MARKOVITZ het met hom gaan gesels.

Roussow het Munyai tegnieke
begin naboots en sy werk het
skielik begin verbeter.

Munyai het sy werke begin
verkoop. Ditike, â\200\230n afsetplek onder
bestuur van die Venda-

-. ontwikkelingskorporasie, het begin
- -om baie van: Munyai se werke te

˜ koop. Maar-vroeg in 1987 is hy
-heeltyds gaan boer en Munyaihet .
. dat hy hout kerf sonder ’n permit.

gearresteer en daarvan aangekla

â\200\230Die Natuurbewaring en
Nasionale Parkewet van Venda
maak voorsiening vir die
beskerming van 110 inheemse

boomsoorte. Tradisioneel kon â\200\230n kerwer hout bekom deur sy hoofman, maar saam met â\200\234onafhanklikheid" het ’n departement van landbou en bosbou, met ’n geinkorporeerde departement van natuurbewaring,

tot stand gekom. Sedertdien probeer bosboubeamptes om die tradisionele metode van betaling te vervang met ’n permitstelsel. Volgens Roussow het baie min houtkerwers in Venda permitte en die meeste wat wel het, is in die

z aieneeenetanesy 2
= Die permitstelsel word ook nie ˜

streng toegepas nieâ\200\234aangesien daar net 11 natuurbewaringsbeamptes in Venda is. In Munyai se geval was ander, meer invloedryke magte

- betrokke.

Ondanks Munyai se welsprekendheid en kalmte het die landdros hom en sy vrou as onbetroubare getuies beskryf. ’n Boete van R200 is opgelÃ© en al sy beelde gekonfiskeer omdat hy hout gekerf het sonder â\200\230n permit. Sy beelde is in ’n pakkamer gebÃ©re en

Die beeldhouer Albert Munyai

gemerk om verbrand te word.

Ses maande later is al die werke ontdek - gereed om verkoop te word - in ’n mede-beeldhouer se werkswinkel. DiÃ© beeldhouer is die landdros se skoonseun.

Roussow het die beelde na die landdros geneem. Natuurbewaringsbeamptes is ingeroep en ’n storie is vinnig saamgeflans. Daar is beweer dat die nagwag by die pakkamer die beelde weggegee het as vuurmaakhout want "hy het nie gewect dit is beelde nie". Ondanks Roussow se pogings om die beelde te red, is dit weer gekonfiskeer en -

-sonder meer verbrand.

-Munyai-weier nou om oor die arrestasie en die beeldbrandery te â\200\224 praat want dit ontstel hom. Die

- probleem om hout in die hande te

kry is egter nie sy enigste
probleem nie.

Munyai het â\200\230n tradisionele taak. Hy moet die malombo-dans, ontwerp om die voorvaders se guns te wen, uitvoer. Die voorvadergeeste woon in heilige woude wat oor die hele Venda versprei is. Menige van die woude en boomryke gedeeltes word nou

VryDag! 3 Maart 1989

Albert Munyai by een van sy houtbeelde

Foto's: Steve Hilton-Barber

bedreig deur paaie, landbouen elektrisiteitvoorsiening. Munyai bekommer hom nou gedurig oor die feit dat die voorvaders geen . heenkome meer het nie.

Dederan sÃ© Munyai sal die rivier oorsteek en in die begraafplaas gaan sit, waar

niemand anders dit waag nie. Hy is

nie bang vir die â\200\230voorvaders nie en kommunikeer met hulle deur middel van drome en visioene.

Sy kuns is meestal gegrond op diÃ© beelde. Hy vertel dat hy besig is met â\200\230n werk wat uit ses stukke bestaan wat hy wil saamvoeg in â\200\230n metaalraam. Drie van die â\200\230verwronge reptielagtige figure is reeds voltooi. Dit mag moeilik _ wees om Munyai se idee te visualiseer, maar hy i is van plan om 'n werk. van massiewe afmetings te voltooi.

"The pampoens in the village are cutting down the trees. It is a big problem because all the good forms are broken up for firewood,â\200\235 kla hy. Munyai fluit in wanhoop na elke stelling en berispe homselfâ\200\231 * ' omdat hy nie hard genoeg werk nie.

Obsessief

Roussow vergelyk Munyai met die bekende Nelson Mukhuba wat homself, sy vrou en twee dogters in Februarie 1987 vermoor het. Mukhuba word steeds beskou as een van Suid-Afrika se beste

houtkerwers.

Munyai het ’n soortgelyke
obsessiewe siening van die
verhouding tussen kuns en die
dood. â\200\230n Atmosfeer van onderlig-
gende geweld oorheers sy werks-
winkel, en soms kry hy â\200\230n bevlie-
ging sonder enige aansporing.

Roussow is bekommerd dat
Munyai nie die trauma van sy cie
obsessie sal oorleef nie: â\200\234He is a â\200\224
great artist but he is still very

young.â\200\235

Munyai is getroud en het twee
dogters. Lede van die gemeenskap

is bang vir hom want hulle dink hy |

is ’n heks. In die kort rukkie wat ek
by hom gekuier het, het hy
geweldig onrustig geraak.

Hy het my gevra om hom rivier
toe te neem want hy wou gaan
beelde maak. In die motor het hy
almal sleg gesÃ© en luidkeels sy lot
in die lewe bekla. Ons het
stilgehou naby â\200\230n groep-werkers
wat besig was om bome af te kap
om plek te maak vir elektriese

torings.

â\200\234Pampoens! I had to pay a fine
because of a tree,â\200\235 het hy deur die
venster geskree.

Die werkers het verward gekyk
na die jong man sonder ’n hemp
wat met ’n byl die bosse ingestorm
het.

BS

GIDSE

MUSIEK

Jameson’s Bar,
Commiissionerstraat: â\200\230n
Wye id van
SA musiek: van mbaganga
tot pseudo-samba. Jazz by
die Saterdagmiddagete ;
geen tocgangsgeld. .â\200\235
Vrydag- en Saterdagaand
speel Baycte. Die Genuimes
tree die res van die week
op. :

In the Mood, Pretoria (Die
ou Grand Central):
Vrydagaand is daar’n
heelnagparty aan die gang
en een van die grocpe wal
optree is Fat City wat ook
Saterdagaand sal speci.
Donderdagaand sal die
eerste mansaand (soos _
ladies night) in die

Driving Miss Daisy,
Markteater, Newtown:
Janice Honeyman se
produksie van die 1988
Pulitzer-pryswenner

oor’n .

ou tante wat nie wil
zanvaar dat sy â\200\230n

nodig het

motogbestuurder
* nie. Met Annabel Linder in

die hoofrol.
A Snake in the Garden,
Adcock- -

Ingram,
Windybrow: Die 1987
Amstel-wenstuk oor die

Â°

lewens van vier bejaarde
mense teen die agitergond
van â\200\230n Afrika-revolusie.
Met Norman Coombes en
Anne Carteis.

Tom Foolery, Leonard
Rayne-teater,
Doomfontein: Musikale
revue na die woorde,
rausiek en lirieke van Tom
Lehrer. Met Richard
Loring, Malcolm Terrey,
Mark Richardson en

aia |

"Saamgestal deur DEBBIE AMOS

Little Sistet Maandag: Fai
City. Dinsdag: Little Sister.
Woensdag: Shifty Henry.
Donderdag: Rush Hour en
Vrydagaand: African Jazz
Pioncers. Tel: 726-6019.

The Junction, h/v Bret- en
Claimstraat: Die over rock
en new wave wat hier

Tellinger, Marilyn Taylor
en The Boys in the Band =
Garth Victor, Reuben
Sameuls en Kai.

Bones, Rosebank:
Restaurant met buitelug-
biertuin vir yuppies en
aspirant-yuppies. Vrydag:
Double Image. Saterdag-

The Base: Vanaand en Saterdagaand is
die groepe Tshisa en Wasiya aan die
beurt. Sondagaand is dit Jazz Denn met
Sebenza. Woensdagaand is reggae-
aand met The Base se oorspronklike
platejoggie, Justin. Peto is
Donderdagaand aan die beurt.

Tshisa en Wasiya by The Base
Tatler's;Silversands Hotel: Dinsdae tot
Donderdae is die Tony. Schilder Trio te
sien. Vrydagaand kan die liefhebbers

van laserstrale en alles wat met disko te
make het, die groep Collage gaan

geniet en. Sondagaand is dit jazz met
Jeff Weiner en Mainstream. Â°:

gespeel word, is â\200\230n en Sondagaande: Se
welkome afwisseling van gaskunstenaars. Villa Revue: Topaz speel Dinsdae tot Idols, Loopstraat: Verskeie musiek- -
die disko-twak op ander Woensdag: Sugar and Saterdae en Workforce is volgende smake kan blykbaar hier bevredig
plekke. Chris Prior en Neil Spice: Donderdag: Dave maand terug na hul vakansie. word. Acid house, funk-en old soul totâ\200\231
Johnson is soms oe Deil. Tel: 788-1337. Saterdagmiddae is daar â\200\230n paar emistige die nuustÃ© treffers word gespeel.
platejoggics. The Thunderdome, h/v pe Arties Cellar Pub, Riebeeckstraat 34:
Claim- en Noordstraat: Rompie's Rhythm Bar, Regency Verskeie jazz-groepe tree elke
Kippies, Mark Teaier, "Mega"-disko, krocÃ© en Hotel: Die groep Loco is elke aand te Saterdagmiddag tussen 2 en 6 hier op.
Newtown: Township-jive grocpe. Baie spieÃ©ls en hoÃ© sien met weergawes van bekende Jeff Weiner en Maistream is eerste aan
in sy meer -voorstedelike | hakke. Oop van Dinsdae kommersiÃ©le musiÃ©k. } die beurt.
gelyke. Bamey Rachabane tot Saterdae. Die nuwe
is vir dic volgende week gereelde orkes is Cinema, Ses
elke aand te sien. wat met lasers, ligte en
video's vermaak verskaf Tipiese Rockeystraat biere op aande wanneer saam as jy 'n BMW het.
No 58, Hillbrow: Bring aan die tieners. Tel: 238- laataand "joint" vir mense toegang gevra word. Tel: 864-4748
Back That Lovinâ\200\231 Feeling. 738 wat soms werk ook. Tel: Ledegeld R10. Alle soorte
Met Anne Powers, Edwin 648-4605 musiek. Tel: 930-1735 Club Status, Fun Valley:
van Wyk, Barbara Rumours, Rockeystraat: 'n ; : Disko met baie dansplek.
Late Nite Duke's, Idols, bokant van Syndicate met Ronnie
Melville: Woensdag tot Endstraat: Lang toue van Joyce is die gereelde orkes
Sondag: Rudi and Friends. oorentoesiastiese jollers in die pas opgeknapte klub.
Tel: 726-8400 buite. Musiek en plesier vir Tel: 945-1001/2
die tiener-yuppies. Tel: â\200\230
Rake's Wine Bar, 402-7840 Hard Rock Cafe, 204
Ridgestraat 20, Parktown: Oxfordlaan, Illovo:
Vrydagaand: Larry Amos Capone's, Louis Bothalaan Middag- en aandete op die
met Naughty Boys. 440: Restaurant met orkes. maat van bekende treffers,
Dixieland-jazz deur die Dinsdag: Brynn. â\200\230 herroep deur die groep
Jazz Aces op Saterdae Woensdag: Alan Gold. Alzec wat Woensdae en
iiadinAaiactiaen rs caheapaee. _
groep Roots is rydag:
Sondae aan die beurt. Tel: Saterdag: Tam Minter. King of Clubs, h/v Mark-
484-1714. Sondag: LargÃ©sse. Tel: en Von Wiellighstraat: Hi-
640-7582 NRG gemors op boonste
Club Manzattan, verdieping op Woensdae,
Moletsane, Soweto: HoÃ©r- Easy By Night, Donderdae, Vrydae,
inkomstegroep disko. Oop Natalspruit: Vir hoÃ©- Saterdae en Sondae. Disko-
siassabeaTusseedie =â\200\235 > PNM onder Somameeg waaiig Tage ee,
, ses en is gewild on wetane op - verdieping. Toegang: R3.
The Genuines speel by Jamesonâ\200\231s loegang gratis. Twee gratis Woensdagaande. Spee

l Tel: 331-6727
Celeste Litkie. Kaapstad
es Baxter-teater, Mainstraat, Rondebosch: Studio: Een
rolverdeling van Mbongeni van die beste toneelstukke in â\200\230n lang tyd, Andrew
Ngema se Broadway- Buckland se The Ugly Noo Noo. Takin'n Off: 'n
weffer. 'n Vernuftige dans-ekstravaganza is in die hoofteater te sien tot 4
benaking see Us Maart. Sounds of Africa deur die
sevaieias & te Chowan Lack filmvereniging begin op 7 Maart. By die Stagedoor-
Blink en opperviakkig. = teater is Bouncers nog tot 11 Maart te sien.
Langhing Matters Denies Nomsa Nene in Nico Malan-teater, Strandgebied: Die bekende
metaeancmanae â\200\230minded 1O 5B gseak : Umama-Isoja Singing in the Rain open op 4 M
aart in die
- oe Operahuis en duur tot 1 April. In die Arena is twee
Black Comedy, Alexander- word en die groep Asazi Staatsteater, Pretoria: 'n -
= eenbedrywe deur Hennie Auckamp, Wolf, Wolf hoe
teater, Braamfontein: Dear tree laat elke Vrydag- Stylvolle klug deur
' laat is dit en Felix en Madame nog tot 4 Maart te
Tom Stoppard en Peter Saterdagaand op. Feydeau, 'n meester van ; 2 Z
Shaffer. â\200\230n Dubbele dosis diÃ© vorm. Regie: Karel sien. Nemesis open op 8 Maart
. In die Oop Teater is
Jlagmedisyne. Dol vir liefde, Momentum, _Trichard. Met Sandra â\200\230Twelfth Night to
t 11 Maart te sien.
Staatsteater, Pretoria: 'n Prinsloo, Johan Malherbe,
Barney is Making a Party Afrikaanse aanbieding van Briimilde van Rensburg en Theatre on
 the Bay, Kampsbaai: Frankie en
Black Sun: 'n Swart Sam Shepard se Foo! for Petru Wessels. Johnny is Kaap toe en is hie
r op die planke tot 11.
komedie met Gys de Love, 'n kragtige Maart. Met Bill Flynn en Jana Cilliers.
Villiers, Graham en liefdesverhaal wat hom in Goree, Upstairs, Mark-
(Christine Weir en Soli die familiekring afspeel. teater: 'n Geestelike reis op
Philander elke aand om Regie: Lucille Gillwald. soek na dans deur
8.30. Nathaniel se One Life Met Ben Kruger en Susan Matsemela Manaka. Regie: Umama-isoj
a, moederskap en oorlog.
open op 7 Maart en sal elke Coetser-Opperman. John Kani. Met Nomsa Windybrow, Regie: Pe
ter Se-Puma. Met _
aand om 8.30 te sien wees. Manaka en Sibongile Johannesburg: 'n Nomsa Nene, David
In die Fringe-teater is die Kalkoen se kind, Drama, Khumalo. Werkwinkelproduksie oor Bu
tler, Nomhie Nk ir
onyeni
Kunsmuseum, Joubert- foto-uitstalling deur Basil
park, Kleinstraat: 'n Nowe Breakey wat die Kaapstad
uitstalling van Suid- Township-jive-tydperk in
â\200\230Airicemnee skiidesye em oo =F a ae Baxtergalery, Rondebosch: Oliewerke deur Ro
nald Philip. Tot 7 Maar.
beeldhouwerke. ;
Cadres d'Esprit, The Drive 29, Kampsbaai - ee ee a eee
Tin feaeguery. The Art Heo, Titia Ballot. Van 12 tot 31 Maan.
Cavendishstraat, Bellevue: Algemonstraat 89,
Die galery en Norwood: Skilderye, Kunsvereniging, Kerkstraat, Kaapstad: Hand kte } i =
ponebakkersentrum spog beeldhou- en grafiese aad kvastennen srnanvan ˜˜ ond Tiswsasl se
 ders
met verskeie soorte werke deur Speelman se eee acne 7 = *
_preeareen - tannins â\200\224 Gallery 709, Adderlystrast- Beeldhouwerke deur Edoardo V
illa en Hannes Harrs
Deveuces, ehetiete en Zicquioa en Thabo Mpopo. Skilderye deur Pieter van der Westhuizen
, Robin Mann en Lukas van Vuuren. Tot
juwele. â\200\234Expressions of einde April.
Africaâ\200\235 bevat werk van die Galery 21, Nuwe brons 5
ie eee. meekiresete dene Cape Gallery, Kerkstraat 60: Suid-Afrikaanse kunstenaars: Nico
 Verboom, Ruth
ae Squibb, Mell Brigg, Douglas Treasure, George Botha, Hamish Grant. Tot einde
ee Suleuearaae, Maart tot 1 April. Maart. Nuwe werke deur Pieter van der Westhuizen en
George Botha.
Newtown: Jeug- Cassirer-galery, Mutual- Kunskamer, Bergstraat 14: Vooraanstaande Suid-A
frikaanse kunstenaars soos
yee plein, Rosebank: ie Piemeef, Mand Sumner, Maggie Laubser, Irma Stem, Preller, Welz,
 Kibel,

of NaC a a. es ee ee : and Son in L Caldecott en Boonzaaier. Nuwe werke van Irma Stem e
n Gregoire Boonzaaier.
Toe 19 Minar. a me bene spo Arion, Aare, Segent: Yate Sn eating ron ma
. . e Oonterse macnn <r as
â\200\224 act et i a â\200\224 hi stake.

Tey

*** Sterk aanbeveel
** Sien gerus

* Vermy as jy nugter is
Prente sonder sterretjies is
nog nie beoordeel nie
SK - Ster Kinekor

M - Metro

K - Kaapstad

PWV - Pretoria,
Witwatersrand,
Vereeniging

IMAGINE: JOHN
LENNON is ’n moet vir
Lennon-liefhebbers. In die
dokumentÃ©re huldeblyk
word ’n mens teruggeneem
na die Beatle-era, John se
kinderjare en sy lewe saam
met Yoko. Sy seuns, Sean
en Julian lewer ook
kommentiaar oor hulle pa.
â\200\230n Meer konserwatiewe
Yoko met kort hare vertel
ook hoekom sy besluit het
om van die meer private
beeldmateriaal aan die
publiek te vertoon. SK:
PWV..

MARRIED TO THE MOB
- In die komedie wil die
pragtige Michelle Pfeiffer,
wie se man lid van die
Mafia was voor sy dood,
haar vryheid herwin, maar
loop haar gou vas teen sy
vriende. Teenoor haar
speel Matthew Modine,
Dean Stockwell en Alec
Baldwin. SK, M: PWV, K.

THE ACCUSED - Jodie
Foster is Sarah Tobias. Sy
word deur drie mans,
aangehits deur toeskouers,
in ’n kroeg verkrag en haar
stryd teen die skuldiges
begin. Haar prokureur
(Kelly McGillis) is
huiwerig oor die hele
aangeleentheid en Sarah
beskuldig haar daarvan dat

sy aan haar twyfel as
gevolg van haar agter-
grond. SK, M: PWV, K

PUNCHLINE - Sally Field
is ’n middeljare huisvrou
wat nie haar werklikheid
met fantasie kan versoen
nie. As â\200\230n aspirant-
komediant verwaarloos sy
haar man en kinders,Â¢n..
neem dit haar ’n tydjie om
te besef wat sy eintlik wil
hÃ©. Tom Hanks speel
teenoor haar. SK: PWV, K.

SWEETHEARTS DANCE
- Susan Saradon speel een
van die hoofrolle in die
rolprent oor vriendskap en
die eise wat die huwelik
stel. Die rol van haar man
word deur Miami Vice se
Don Johnson vertolk. SK:
PWV, K.

GORILLAS IN THE MIST
- Gegrond op Dian Fossey
se stryd om die
berggorillas van uitwissing
te red. Sigoumey Weaver
speel die hoofrol in die
rolprent wat al twee
Golden Globe-toekennings
losgeslaan het. Ook met
Bryan Brown en Julie
Harris. M, SK: PWV, K

THE DEAD POOL - Dirty
Harry is terug, en hierdie
keer (soos al die vorige
kere) speel hy nie toneel
nie. Harry Callahan se
naam verskyn op ’n
moordlys, wat hom die
vervolgde maak pleks van
die vervolger. Clint
Eastwood, burgemeester
van Carmel, is in die
hoofrol. M, SK: PWV, K

CADDYSHACK II - In